

Jaagt Sperwer *Accipiter nisus* te voet?

Gerritjan van Nie

M. de Bijl geeft in De Takkeling 8(2) een leuke beschrijving van sperwergedrag dat ik sinds 1965 geregeld bij mijn huis zie. Ook hier gaat het meestal om musketjes (valkeniersterm voor sperwermannetjes), wat ik toeschrijf aan hun favoriete prooigewicht en hun stoutmoedig karakter. Er zitten hier veel meer mussen dan merels, dus is de kans gewoon groter om niet de wijven maar de musketjes op dit gedrag te betrappen. Deze zijn ook fanatieker; het flegma neemt immers met het lichaamsgewicht toe van musket (mannetjes Sperwer), sperwerwijf, haviktarsel (mannetje Havik) tot havikwijf.

In een nat weiland kan een Buizerd tussen de meeuwen te voet op regenwormen 'jagen'. Een Havik kan na invallen van een achtervolgde Fazant te voet verder gaan in de dichte dekking van bijvoorbeeld bramen, dicht op elkaar staande kerst-boompjes, enzovoort. Een Havik kan daar gewoon niet vliegen, wat weer iets anders is dan bij de te voet jagende Buizerd. Het gedrag van de Sperwer in Heeze zie ik niet als echt 'te voet jagen', zoals bij de Buizerd. Het is 'niet willen opgeven', 'vastpinnen' of 'blokkeren' na een mislukte vlucht. In de valkerij wordt de vogel dan beloond door opjagen van de prooi door spaniel of valkenier; hier probeerde de Sperwer het zelf. Vaak zag ik hem met gespreide vleugels vanaf de grond tegen de beukenheg stoten of tegen een hulstboom vol geblokkeerde kwetterende mussen (10-20x achter elkaar tot 1-2 m hoog, steeds weer vanaf de grond). Onervaren Sperwers zullen hiervan zeker eerder succes verwachten dan oude rotten die ik het ook zag doen, soms zelfs wijfjes. De geblokkeerde mussen sluipen dan meters door de heg of drommen samen in het midden van hulst, mei- of sleedoornstruik. Raakt er een in paniek, dan verlaat hij de dekking niet aan de kant van de Sperwer, dus 'beloning' blijft voor deze jager meestal uit. Uit een sleedoorn heb ik een revalidatiesperwer met een genezen onderarmfractuur een paar keer letterlijk moeten lospeuteren (van Nie 1976). Het is onvoorstelbaar dat zo'n vogeltje puntgaaf uit die wirwar van takjes en doorns kon worden gehaald. En dat hij er onbeschadigd zo diep in kon doordringen. De geblokkeerde mus kon ik na zo'n misvlucht eens met de hand pakken.

Het fanatisme van een jagende Sperwer, dat mijns inziens het door M. de Bijl beschreven gedrag stuurt, kan door negatieve ervaringen wegebben, maar dit hoeft niet. Niet alleen prooi slaan is succes en een beloning, ook het creëren van een nieuwe jachtvlucht is dat. Hoe groter het fanatisme, desto meer geldt dit: ze jagen zo ontzettend graag, soms zelfs met volle krop. De Bijl vraagt zich af of de fixatie op een 'vastgepinde' prooi een kwartier kan duren. Zeker kan dat als de Sperwer niet te erg verstoord wordt en de prooi lang genoeg 'bevriest' en niet met de ogen knippert. Of het gedrag typerend is voor een juveniel? In het algemeen wel, maar niet altijd: zie mijn waarnemingen. Hoe stoutmoediger het individueel vaak verschillende karakter, desto later zal het gedrag wegebben. Maar het kan blijven bestaan, ook bij

de wat flegmatiekere wijfjes en ook bij de meer door negatieve ervaring geremde oudere jaargangen.

Sperwers ondervinden een voor ons vervelende ervaring niet zo gauw als negatief, een herhaalde jachtvlucht zou best wel eens net zo motiverend kunnen zijn als het slaan van prooi.

Literatuur

van Nie G.J. 1976. Revalidatie van een sperwer met een onderarmfractuur en van twee imprinte buizerds. Jaarboek Het Nederlands Valkeniersverbond "Adriaan Mollen" 1975: 25-32.

Adres: Broekstraat 9, 7223 KK Baak.